

Újabb kutatások az aquincumi katonaváros nyugati felében (Bp., III. ker. Vályog utca 8.)

1995 folyamán végeztünk régészeti feltárást a Vályog utca 8. telken (MADARASSY 1996 53–61). 1997. decemberében alakították ki a társasház parkológarázsát, a megkutatott területtől északnyugatra itt volt lehetőségünk még néhány napos leletmentésre. A Vályog utca 10. kerítésének megerősítésénél egy 3. századi kelet–nyugati fal, és az azt kísérő későrómai sírsor két bolygatott kősírja került elő. 1995–96-ban a Vályog utca fokozatos beépítésének kapcsán a terület mozaikszerűen kutattott. A 97-es leletmentés eredményei az eddigi megfigyeléseket árnyalják, a nyugati városzél 3. századi történetét pontosítják.

1995-ben itt a katonaváros egy kelet–nyugati irányú útját, valamint az ezt az utat északról lezáró hosszú bérház porticusát és egy lakóhelyiségsorának részleteit tártuk fel. A ház északi felét a Vályog utca 10. telken Nagy Tibor dokumentálta 1942-ben (NAGY T. 1943 378). A többlakásos hosszú ház két nagy építési periódusa megfelel a 2–3. századi legiótábor két nagy építési periódusának, a canabae más pontjain

Recent research in the western section of the Aquincum Military Town (Bp., District III, 8 Vályog Street)

During 1995, archaeological excavations were carried out at lot 8 in Vályog Street (MADARASSY 1995 53–61). The garage complex of a condominium was built here in December 1997 northwest of the investigated area. Therefore, only a few days remained during which the area under discussion here could be surveyed. An AD 3rd century wall running east-west and two disturbed stone grave constructions of a row of Late Roman burials were found when the fence of lot 10 was reinforced in Vályog Street.

In connection with the gradual development of Vályog Street during 1995–1996, this area was investigated in a mosaic-like pattern. The results of rescue excavations in 1997 added new shading to previous observations and helped in fine-tuning the AD 3rd century history of the city's western section.

In 1995, one of the Military Town's east-west roads and the *porticus* as well as a row of habitation structures from a long living house adjacent to the northern side of this road were found. The northern half of this

már megfigyelt városrendezési tendenciákhoz illeszkedik. Tehát a 2. században kialakított épületet a markomann háborúk utáni építési hullámban némileg komfortosabban, korszerűbb technikával de jellegében ugyanazt újíjták meg.

A 3. század első felének építkezései viszont lényegében más jellegűek. A most megfigyelt rózsaszínhabarcsos, festett falú épületrészlet ugyanolyan technikai megoldásokat mutat, mint az 1996-ban a Vályog utca 13-ban feltárt terrazzós, festett falú többhelyiséges lakóházrész. Mindez pedig az eddigi insularendszert mintegy szétfeszíti, az eddigi közterületek épülnek be, az *insula* udvara (Vályog utca 13.) valamint a hosszú háztól nyugatra lévő közterület (Vályog utca 8–10.) (23. kép).

Úgy tűnik, egyrészt a severusi konjunktúra idejének anyagi jóléte a katonacsaládok szegényebb rétegeinél minőségi életformaváltást hoz magával másrészt a *canabae colonia* rangra emelése folytán az eddigi szigorú katonai jellegű városrendezési elveket egy lazább, az egyéni igények és lehetőségek iránt toleránsabb tendencia érvényesül.

Ez az építési periódus legalább két nemzedéken keresztül folyamatos, (Vályog utca 13.) és a katonaváros létének utolsó szakaszáig tart. Egyre valószínűbb, hogy a

house was documented at 10 Vályog Street by Tibor Nagy in 1942 (NAGY T. 1943 378). The two major construction phases of this long house correspond to those of the AD 2nd-3rd century legionary fortress. It also falls in line with Roman Period urban developmental tendencies observed in other parts of the *canabae*. Thus the house, built in the AD 2nd century, was renewed during the wave of reconstruction that followed the Marco-mannic Wars. This renovation used more advanced techniques and resulted in a more comfortable construction. However, it retained the original character of the house.

Construction work that took place during the first half of the AD 3rd century, on the other hand, display a fundamentally different character. A detail from a building under discussion here used pink plastering and was decorated with wall paintings. It also displays technical solutions observed in the case of the remains of a multi-room house with terrazzo floors, decorated with wall paintings found earlier at Vályog Street 13. These buildings do not fit within the system of the *insulae*. It shows that former public areas, such as the courtyard of the *insula* (13 Vályog Street) and the square west of the long house

23. kép

későrómai hadseregreformok kapcsán történő csapatátrendezések nyomán a várost központilag hagyják fel, szervezetten ürítik ki.

A 3–4. század fordulóján ez a terület már külterületnek számít, egy későrómai segédcsoport temetkezik az elplanírozott épületek mentén (TOPÁL 1996). A most előkerült téglapadlójú kőlapos sírban barbár jellegű üvegpaszta gyöngyösor és két berakásos korongfibula melléklettel eltemetett asszony bolygatott csontvázát a temető legkésőbbi szakaszára, a 5–6. század fordulójára keltezhetjük. (24.kép).

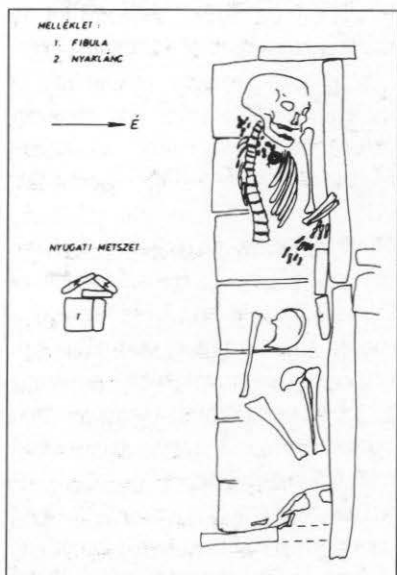
Madarassy Orsolya

(8-10 Vályog Street) were filled by construction materials (Figure 23).

It appears that the availability of material goods during the conjuncture of the Severus Period, resulted in a gradually improving way of life even for families in the relatively poor ranks of the military. On the other hand, due to the emergence of the canabae to the rank of colonia, the earlier rigid, military principles of urban development were replaced by a more tolerant tendency that catered for individual tastes and material possibilities.

This construction phase retained continuity for at least two generations (13 Vályog Street), and lasted until the last days of the Military Town's existence. It seems increasingly likely that the reorganization of army units that took place within the framework of a comprehensive Late Roman military reform resulted in the centrally planned abandonment of the town in the form of an organized evacuation.

By the turn of the AD 3rd-4th century, the area under discussion here became the outskirts of Aquincum and soldiers of a Late Roman auxiliary unit were buried along the lots of levelled buildings (TOPÁL 1996). The grave recently discovered here was covered with stone slabs and had a brick floor. In addition to the disturbed skeleton of a woman who was

24. kép

Irodalom–Literature

MADARASSY 1996 – MADARASSY O., Régészeti kutatások az aquincumi katonaváros nyugati peremén. Aquincumi Füzetek 2 (1996) 53–61.

NAGY T. 1943 –NAGY T., A Fővárosi Régészeti és Ásatási Intézet jelentése az 1938-1942 évek között végzett kutatásairól. Budapest Régiségei 13 (1943) 359–399

TOPÁL 1996 – J., TOPÁL, Késő római sírok az aquincumi katonaváros nyugati peremén. Aquincumi Füzetek 2 (1996) 50-52.

entered here., a string of glass paste beads in a Barbarian style as well as two disc-shaped fibulae with inlay were brought to light from this burial. This grave may be dated to the latest period of the cemetery at the turn of the 5th-6th century (Figure 24).

Orsolya Madarassy